

Programstöd för lärare

UF-företagande

Bygg- och anläggningsprogrammet

Inledning

Genom processutbildningen UF-företagande startar, driver och avvecklar eleverna ett företag under ett skolår där de säljer en vara eller tjänst och tjänar riktiga pengar.

UF-företagande ger både lärare och elever möjlighet att utveckla de entreprenöriella förmågor och kunskaper som efterfrågas i gymnasieskolans läroplan och i arbetslivet. Forskning visar att de personer som drivit UF-företag på gymnasiet oftare startar eget företag, tjänar bättre och har lägre arbetslöshet än andra. Bland kvinnliga UF-företagare är det hela 80 procent större sannolikhet att de startar aktiebolag senare i livet än de som inte drivit UF-företag.¹

Forskning visar också att den som driver UF-företag även utvecklar sitt självförtroende och förmågor som samarbete, muntlig kommunikation, planering och ansvarstagande.²

Det här materialet ger exempel på hur du som UF-lärare kan arbeta med UF-företagande inom Bygg- och anläggningsprogrammet. Längst bak i materialet finns exempel på UF-företag som drivits inom Bygg- och anläggningsprogrammet. Materialet är ett komplement till Ung Företagsamhets lärarhandledning och läromedlet Mitt UF-företag - Entreprenörskap på riktigt som går att köpa på nok.se.

Som UF-lärare hittar du nästan allt du behöver på ungforetagsamhet.se. Där registrerar du dig för att sedan logga in på dina sidor. Förutom all information om dina UF-elever, hittar du en mängd digitala utbildningar som till exempel vår grundutbildning för blivande UF-lärare eller vår ekonomiutbildning Smart företa-

”

UF-företaget har lärt oss hur viktiga kunderna är och hur man hanterar pengar på rätt sätt.

Manges och Jonas måleri UF

gande. Där hittar du även alla utbildningar, podcasts, filmer och andra verktyg som även dina elever når via sina sidor. Många UF-lärare uppskattar de konferenser, utbildningar och mässor som vi på Ung Företagsamhet anordnar eftersom de ger dig och dina elever ett ovärderligt nätverk. Flera av våra samarbetspartners erbjuder även dig och dina elever kostnadsfria företagspaket eller information som ska göra det lättare att komma igång med UF-företagandet.

Scanna QR-koden för att registrera dig på ungforetagsamhet.se redan idag och ta kontakt med Ung Företagsamhet i din region.

¹ Effekter av utbildning i entreprenörskap - en långtidsstudie av UF alumners arbetsmarknadspotential och företagande, 2013 av docent Karl Wennberg vid Stockholm School of Economics och Niklas Elert på Ratio, Övning ger färdighet - En långtidsuppföljning av UF-företagares entreprenöriella karriärer i Sverige 1990-2007, 2011, Karl Wennberg, <https://ungforetagsamhet.se/om-oss/var-utbildning-ger-resultat>

² What and How Students Perceive They Learn When Doing Mini-Companies in Upper Secondary School, Steven Hunter Lindqvist, Karlstad Universitet.

Arbetsmarknad och entreprenörskap i skolan

Den svenska arbetsmarknaden genomgår sedan ett antal år tillbaka stora omstruktureringar och reformer. Anställningsformer förändras, nya yrken uppstår och gamla yrken omformas. Oavsett vilken utbildning dagens unga väljer kommer de möta en arbetsmarknad i ständig förändring. Det innebär att arbetstagaren behöver vara flexibel, kreativ och självständig. Kontakter och nätverk är en viktig väg till jobb.

Positiv attityd till företagande bland unga

Enligt Entreprenörskapsbarometern³ kan 47 procent av Sveriges befolkning i arbetsför ålder tänka sig att bli företagare. Ändå är det bara nio procent som är företagare. En förklaring till skillnaden kan vara kunskapen om företagande och kännedomen om var man ska vända sig för att få mer information. Undersökningen visar att unga (18–30 år) kan tänka sig att bli företagare i betydligt större utsträckning än medelålders och äldre. Samtidigt är det unga som har sämst kännedom om vad som krävs för att starta företag. Därför finns Ung Företagsamhet och UF-företagande.

Byggbranschen

Byggsektorn sysselsätter över en halv miljon förvärvsarbete och uppemot 10 000 lämnar årligen branschen av åldersskäl. Generationen som tar över står inför stora utmaningar. Enligt en undersökning som tidningen Byggindustrin genomfört så handlar oron hos den yngre generationen främst om bland annat ledarskap, kompetens, tidsbrist och ekonomiska utmaningar samt att inte ha kontroll. I byggindustrin har många chefer och företagsledare en bakgrund som yrkesarbetare.

Antalet små företag är mycket stort och en erfarenhet från UF ger värdefulla insikter. Slutsatsen efter undersökningen är att branschen behöver bli bättre på att möta och ta tillvara på den nya generationens idékraft, utveckla en branschkultur som värdesätter och verkar för inkludering och mångfald samt för att överföra erfarenheter och kunskaper. Sveriges Byggindustrier

skriver att byggindustrin de senaste åren har omsatt över 530 miljarder kr/år och år 2016 sysselsatte byggindustrin, den största delbranschen inom byggsektorn, 344 000 personer. Intresset för gymnasieskolans byggprogram var som störst åren 1988-1991 då det som mest var 2,2 förstahandssökande/plats. Intresset för utbildningen avtog dock efter byggbranschens svacka på 1990-talet för att åter stiga med en topp 2011 med drygt 7600 förstahandssökande. Antalet kvinnor på gymnasieutbildningen var läsåret 2017/2018 drygt åtta procent.

Entreprenörskap i skolan

I läroplanen för gymnasieskolan står att skolan ska bidra till att alla elever utvecklar kunskaper och förhållningssätt som främjar entreprenörskap, företagande och innovationstänkande vilket ökar elevernas möjligheter till framtida sysselsättning, genom företagande eller anställning⁴. Genom UF-företagande får eleverna, oavsett gymnasieprogram, kunskaper i just detta. Byggnadsindustrins yrkesnämnd (BYN) rekommenderar även att de kollektivavtal som gemensamt tagits fram av de olika parterna på arbetsmarknaden belyses i utbildningen. Företagande handlar ofta om att vårda och utveckla företagets personal och följa de överenskommelser som parterna har träffat.

Entreprenörskap på Bygg- och anläggningsprogrammet

I examensmålen för Bygg- och anläggningsprogrammet står bland annat att utbildningen ska ge kunskaper om branschens olika yrken och arbetsprocesser samt om entreprenörskap och företagande, vilket ger en god grund för samverkan på arbetsplatsen och med kunder. Det arbetsplatsförlagda lärandet (APL) kan också ge inblick i företagandets villkor. Det står även att programmet ska utveckla elevernas initiativförmåga och kreativitet med tanke på att arbetsmetoder, material och verktyg ständigt utvecklas och förändras. Eleverna ska även lära sig att lösa problem och utveckla sin kommunikativa förmåga vilket underlättar samarbetet på arbetsplatsen och i kundrelationer. Genom att driva ett UF-företag får eleverna öva upp alla dessa förmågor på ett kreativt, praktiskt och oftast mycket uppskattat sätt.

³ Entreprenörskapsbarometern 2016. Tillväxtverket. Stockholm nov 2017.

⁴ Gymnasieskolans läroplan (reviderad 2017), Skolans värdegrund och uppgifter, Kap 1

Året som UF-företagare

Del 1: Inför ditt UF-år

Affärsidé

Team

Hitta
rådgivare

Registrera
UF-företaget*

Riskkapital

Del 2: Starta

Marknads-
undersökning

Affärsplan*

Bankkonto

Rådgivar-
kontakt*

Fördjupnings-
område**

Inköp,
produktion

Del 3: Driva

Marknads-
föring

Rådgivar-
kontakt

Sälj*

Bokföring

Tävlingar**

Del 4: Avveckla

Årsredo-
visning*

Bolags-
stämma

Avveckla
UF-företaget

Avsluta
konton

Ladda
ner intyg

Del 5: Efter UF-året

Gå med i
UF alumni

Driv vidare

Stipendier

Bli UF-
rådgivare

*Obligatoriskt moment för alla UF-företagare.

**Arbete med fördjupningsområden är frivilligt.

Välj vad som passar ert UF-företag. Godkända obligatoriska moment ger ett intyg från Ung Företagsamhet vid UF-årets slut. Godkänt fördjupningsområde syns på intyget.

Att starta, driva och avveckla ett UF-företag

UF-företagande innebär att eleverna startar, driver och avvecklar ett företag under ett läsår. Året börjar med att de på höstterminen startar ett UF-företag genom att bilda grupper, formulerar en affärsidé, sätter en budget, undersöka om idén är attraktiv på marknaden. Sedan driver de företaget med stöd av lärare, rådgivare och medarbetare från Ung Företagsamhet. När läsåret närmar sig sitt slut avvecklar eleverna sitt företag. Fokus ligger på att eleverna själva tar ansvar för att hitta lösningar på de problem som uppstår längs vägen. Syftet med att driva ett UF-företag är att eleverna ska få kunskaper och kompetenser som efterfrågas av arbetsmarknaden men även se eget företagande som en möjlig karriärväg i framtiden. Läs mer i lärarhandledningen till *Mitt UF-företag – Entreprenörskap på riktigt* eller ta kontakt med Ung Företagsamhet i din region.

UF-företagande på Bygg- och anläggningsprogrammet

UF-företagande går att driva inom många olika kurser. Här följer några exempel.

» **UF-företag i kursen Entreprenörskap**

Syftet är att eleverna ska få kunskaper och förmågor som kopplas till entreprenörskap. Eleverna kan fritt välja affärsidé och fokusera på att utveckla sina entreprenöriella förmågor. I kursen Entreprenörskap kan hela det centrala innehållet uppnås inom ramen för UF-företagandet. Mer information om detta finns i Ung Företagsamhets lärarhandledning.

» **UF-företag inom yrkeskurser**

Vilka kurser som kan integreras i UF-företagandet beror på vilken inriktning eleverna valt samt vilka programförändringar skolan valt. Läs mer under rubriken Exempel på UF-företag inom Bygg- och anläggningsprogrammet.

» **Integrering av processkurser på Bygg- och anläggningsprogrammet**

I processkurserna behandlas exempelvis lagar, bestämmelser och behörigheter som är kopplade till respektive yrke. Här kan även ansvarstagande, arbetsförhållanden på arbetsplatsen samt yrkesrollen och kundrelationer

diskuteras. UF-företagande går med fördel att väva in i processkurserna. Läs mer under rubriken Exempel på UF-företag inom Bygg- och anläggningsprogrammet.

» **Rekommendationer från BYN**

Byggnadsindustrins yrkesnämnd (BYN) rekommenderar att UF-företagande förläggs i årskurs två. Detta för att eleven helt och hållet ska kunna koncentrera sig på sitt arbetsplatsförlagda lärande samt sitt gymnasiearbete i årskurs tre vilket bör ske på riktiga byggarbetsplatser och på ett sådant sätt att eleven visar sig förberedd för den valda yrkesutgången. Att driva ett UF-företag i årskurs två kan även förse eleven med värdefulla kompetenser inför APL-perioder och det avslutande gymnasiearbetet. BYN avråder bestämt UF-företag att ta sig an underentreprenader i byggprojekt. Vikten att gå igenom arbetsmiljömässiga risker med eleverna betonas också av BYN, för att förebygga olycksfall och förslitningsskador.

» **Regler för UF-företag inom Bygg- och anläggningsprogrammet**

Elever inom Bygg- och anläggningsprogrammet som ska driva UF-företag måste, förutom ovanstående regler, även förhålla sig till de regler och säkerhetsföreskrifter som gäller för arbete i branschen. Med tanke på att det inom bygg- och anläggningsbranschen ibland förekommer riskfyllda arbetsuppgifter, är det av yttersta vikt att du som UF-lärare noga granskar de affärsidéer som eleverna vill genomföra samt tar ställning till om dessa är lämpliga att genomföra. Med tanke på att eleverna via sitt UF-företag många gånger är ute och säljer sina byggtjänster själva utan övervakning så är det viktigt att byggtjänsterna är på en nivå som överensstämmer såväl med deras kunskaper som med deras befogenheter, samt tar hänsyn till att de fortfarande är under utbildning. Uppmaningen till dig som lärare är därför att vara så tydlig som möjligt gentemot eleverna om vad de får göra. Rekommenderat är även att du hjälper eleverna att välja ut lämpliga uppdrag att genomföra under UF-året.

Du som lärare har bäst branschkunskaper och har rätt att neka elever till att genomföra affärsidéer som överskrider deras kunskaps-, och/eller mognadsnivå eller deras befogenheter.

Exempel på UF-företag inom Bygg och anläggningsprogrammet

E. S Byggproduktion UF

Affärsidé: ”Vi erbjuder snygga och smidiga soptunnneskydd till fastighetsägare inom X län till ett konkurrenskraftigt pris.”

Inriktning: Husbyggnad (trä- och betongarbetare)

Företaget E. S Byggproduktion UF bestod av två elever på Bygg- och anläggningsprogrammet. Eleverna upptäckte att det fanns behov av att klä in sin soptunna i ett dekorativt skydd bland fastighetsägare i länet. UF-företaget byggde soptunnneskydden i olika storlekar och i olika utföranden som tryckimpregnerat trä eller grundmålat. Kunderna kunde antingen beställa soptunnneskydden med montering eller så skickas så kallade jordankare med så att kunden själv kunde utföra monteringen.

Företaget marknadsförde sig genom Facebook samt genom att dela ut flygblad i närområdet. Kunden kunde antingen ringa eller maila sin beställning och efter att företaget diskuterat beställningen med kunden så räknade företaget ut hur mycket material som skulle gå åt för att sedan åka till bygghandeln för inköp.

E. S Byggproduktion brukade från det att beställningen kommit från kunden vara klara med soptunnan inklusive montering på 2-3 dagar. Det visade sig att efterfrågan på soptunnneskydden var större än vad företaget hann med.

Förslag på kurs- och ämnesintegrering

» **Entreprenörskap 100 poäng**

UF-företagande lämpar sig särskilt till kursen Entreprenörskap 100 poäng. Inom kursen ska eleverna ges förutsättningar att starta, driva, genomföra och utvärdera ett projekt eller fiktivt företag samt kunskaper i före-

tagsekonomi. Undervisningen ska stimulera elevernas lust att anta utmaningar, utveckla deras kreativitet och omsätta idéerna praktiskt. Vidare ska de ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur människor kommunicerar, löser problem och samarbetar samt reflektera och dra lärdom av sina erfarenheter. Allt detta täcks in med UF-företagande.

» **Bygg och anläggning 1 och 2 à 200 poäng**

Eleverna ska i undervisningen utveckla kunskaper om bland annat lagar och andra bestämmelser och hur man söker information om regelverk. De ska även utveckla förmåga att kommunicera med både kunder och arbetskamrater. Förmågan att såväl dokumentera som kvalitetssäkra arbetet ingår liksom att utvärdera hur arbetsprocessen påverkat resultatet. Teoretiska kunskaper ska vävas samman med praktiska och eleverna ska utveckla sin initiativförmåga, problemlösningsförmåga samt sin kreativitet där uppgifterna både sker individu-

Se film om UF-företagande på yrkesprogrammen

ellt och tillsammans med andra. Bland annat syns i det centrala innehållet att kurserna ska innehålla enklare planeringar samt beräkningar till att lösa arbetsuppgifterna, metoder för att dokumentera och utvärdera sitt arbete, facktermer, informationssökning för arbetsuppgiften samt praktiska arbetsuppgifter inom anläggning, husbyggnad, måleri och plåtslageri. E.S Byggproduktion UF fick övning i allt detta genom sin kontakt med kunder och kundernas behov.

» **Husbyggnad 1, 100 poäng**

I det centrala innehållet ingår informationssökning för arbetsuppgiften, enklare planeringar och beräkningar för att lösa arbetsuppgifterna, grunderna inom byggnadskonstruktioner i betong, murverk, trä, glas och stål med mera. Ergonomiskt arbetssätt, enklare problemlösning, resursanvändningen och metoder för att utvärdera sitt arbete ingår också. Genom möjligheten för kunden att välja färdigmonterat soptunneskydd eller att montera själv, fick UF-företaget övning i flera av kursernas delar.

» **Husbyggnadsprocessen 200 poäng**

Under denna kurs finns fler delar av det centrala innehållet som kan integreras med företaget E. S Byggproduktion UF. Det centrala innehållet innehåller metoder för att planera och beräkna arbetet som ska göras, arbetsprocessen från planering till färdigt resultat, branschens krav och villkor i förhållande till bland annat kunder, utföra egenkontroll för att förebygga olycksfall på arbetsplatsen samt använda personlig skyddsutrustning, tolkning av muntliga och skriftliga instruktioner, dokumentation och kvalitetssäkring av arbetet samt arbete hos kund som kundbemötande och hänsyns- samt ansvarstagande. Här ska även entreprenörskap och företagande ingå.

» **Betong 1, 100 poäng**

Denna kurs kan med stor fördel integreras i UF-företaget då flera punkter av det centrala innehållet kan integreras i E. S Byggproduktion UF. Bland annat syns i det centrala innehållet enklare planeringar och beräkningar för att lösa arbetsuppgiften, isolerings- och dräneringsarbeten i samband med lågform och platta på mark, formsättning, klippning och bockning av lågform och platta på mark, betonggjutning i lågform och platta på mark, enklare problemlösning i samband med arbetsuppgifterna samt metoder för utvärdering av sitt arbete. Genom egen montering soptunneskydden samt monteringsanvisningar för kunden av jordankare, fick UF-företaget övning i detta.

Har du frågor eller vill veta mer om UF-företagande? Scanna QR-koden och ta kontakt med Ung Företagsamhet i din region.

Ett samhälle där alla unga får utveckla sin företagsamhet

Sedan 1980 har Ung Företagsamhet utbildat unga i entreprenörskap. Vi är en ideell och politiskt obunden organisation, som finns över hela landet. Vi inspirerar och tränar unga att i skolan utveckla sitt entreprenörskap och sina företagsamma förmågor – för en positiv samhällsutveckling. Vår vision är ett samhälle där alla unga får utveckla sin företagsamhet.

Var tredje elev som idag går ut gymnasiet har drivit ett UF-företag och totalt har över 560 000 gymnasieelever drivit UF-företag sedan vi grundades. Vi finns på hälften av Sveriges grundskolor där vi erbjuder elever och lärare våra läromedel, utbildningar och inspirerande möten. Vi driver även vårt nätverk UF alumni som ger unga entreprenörer, tidigare UF-företagare, personlig utveckling, drivkraft att växa och ett unikt kontaktnät.

Forskning visar att elever som drivit UF-företag har bättre möjligheter efter skoltiden; de får oftare jobb, har färre arbetslöshetsdagar och startar oftare eget företag.

Det vinner både de unga och samhället på.

Scanna QR-koden om du vill du veta mer om oss.

